

70 lat Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku (1948-2018)

Pierwsza izba pamiątkowa we Fromborku, poświęcona Mikołajowi Kopernikowi, została założona w 1912 roku przez historyka warmińskiego, wikariusza katedralnego Eugena Brachvogla. Ekspozycję udostępniono w północno-zachodniej wieży Wzgórza Katedralnego, zwanej od początku XVII w. wieżą Kopernika.

Pierwsza izba muzealna poświęcona Mikołajowi Kopernikowi na Wzgórzu Katedralnym we Fromborku

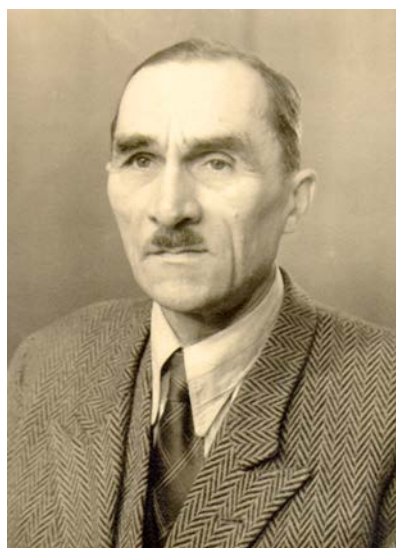
Powojenna historia Muzeum Mikołaja Kopernika rozpoczyna się 5 września 1948r. Wtedy to, po dwuletnich staraniach Związku Zawodowego Historyków Sztuki i Kultury i pod patronatem najwyższych władz państwowych, otwarto na Wzgórzu Katedralnym we Fromborku pierwszą ekspozycję muzealną poświęconą Mikołajowi Kopernikowi. Organizatorzy fromborskiego muzeum chcieli w ten

sposób uczcić pamięć wielkiego uczonego-astronoma w miejscu ku temu najbardziej odpowiednim. Kierowali się też chęcią ratowania i odbudowy unikalnej architektury Wzgórza Katedralnego, zniszczonej, podobnie jak miasto, w znacznym stopniu - ocalała jedynie katedra fromborska i okalające ją mury. Otwarcie wystawy kopernikowskiej odbyło się w pobieżnie wyremontowanych, najmniej zniszczonych podczas działań wojennych w 1945 r., dwóch gotycko-barokowych kanoniach wewnętrznych, a patronował wydarzeniu Komitet Fromborski, pod przewodnictwem profesora Włodzimierza Antoniewicza.

Pierwsza powojenna siedziba muzeum

Pierwszym kustoszem, sprawującym pieczę nad muzeum był Otton Ślizień (kierownik tej placówki w latach 1948-1952 i 1957-1966). Za namową prof. Stanisława Lorentza przybył on do opustoszałego i zrujnowanego Fromborka w 1947 r. i przystąpił z zapałem do organizacji muzeum. Była to praca pionierska, pełna trudów i wyrzeczeń.. Doceniając wysiłki i dokonania Ottona Ślizienia w dniu 30 września 2005 r. Rada Miasta i Gminy we Fromborku podjęła uchwałę o nadaniu drożce prowadzącej do muzealnego obserwatorium astronomicznego, obecnie Park Astronomiczny, nazwy ulicy Ottona Ślizienia,

Otton Ślizień – pierwszy kustosz muzeum oraz ceremonia nadania nazwy ulicy jego imienia

Za kadencji Ottona Ślizienia opracowano plan restauracji Wzgórza Katedralnego i w znacznym stopniu odbudowano obiekty zniszczone podczas wojny, przystosowując je do potrzeb muzealnych. Wobec ubóstwa eksponatów i braku perspektyw na ich pozyskanie - kopernikana należą do wielkiej rzadkości - uznano, że najważniejszą pamiątką po sławnym mieszkańcu Fromborka jest warowny zespół katedralny z przylegającymi do niego kanoniami - unikat w skali kraju i świata. Z krótszymi, a czasami dłuższymi przerwami odbudowa obiektów

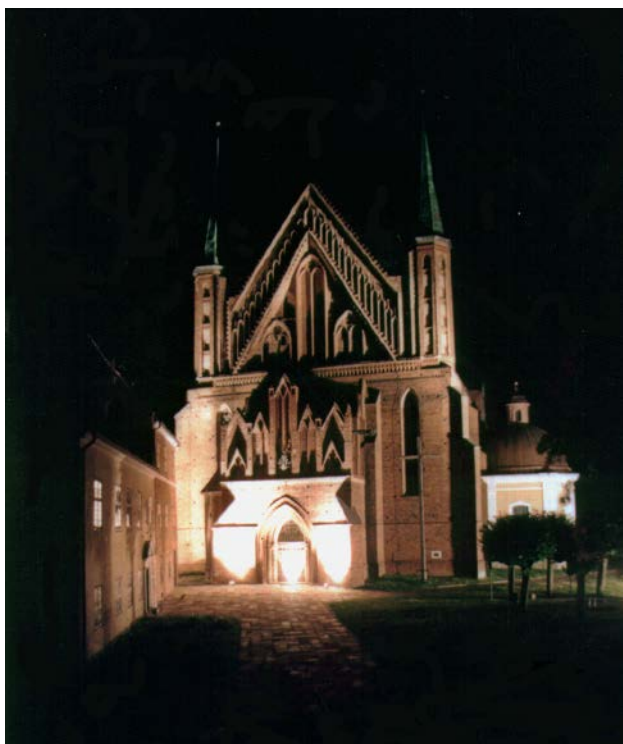
i zarazem rozwój Muzeum trwały 25 lat do 1973 r. - jubileuszowego roku 500. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika.

Wzgórze Katedralne z lotu ptaka, 2009 r.

Wtedy przed Muzeum otworzyły się szerokie możliwości – przede wszystkim duże powierzchnie wystawiennicze w odbudowanym dawnym pałacu biskupim, ale także mieszkania pracownicze w wyremontowanych obiektach. Dalszemu rozwojowi sprzyjały również nowe zasady finansowania i uzyskanie statutowej samodzielności w 1975 r. Stało się to za sprawą i staraniem ówczesnego dyrektora Muzeum - Przemysława Maliszewskiego, który kierował fromborską placówką w latach 1974-1978. W tym okresie ukształtowały się i poszerzyły zainteresowania Muzeum o dziedziny związane ze sztuką współczesną, zwiększyła się kadra

merytoryczna i obsługa Muzeum, zwiększyły się zakupy eksponatów. Dodatkowo wzmocniło pozycję Muzeum udostępnienie na Wzgórzu Katedralnym widowiska „Światło i dźwięk”, pierwszej tego typu instalacji w Polsce. Premiera widowiska odbyła się w sierpniu 1975 r. i było to wydarzenie kulturalne dużej rangi w regionie i kraju. Przez 13 lat widowisko było wielką atrakcją turystyczną Fromborka w sezonie letnim. Po całkowitym wyeksploatowaniu aparatury i instalacji widowisko zamknięto ostatecznie w 1988 r. z powodu brak pieniędzy na remonty i modernizację.

Dyrektor Przemysław Maliszewski i iluminacja Wzgórza Katedralnego – widowisko Światło i dźwięk

Obecnie Muzeum użytkuje następujące odbudowane obiekty na Wzgórzu Katedralnym: dawny pałac biskupi gdzie znajdują się główne sale ekspozycyjne, pomieszczenia w oktagonie przyziemia dawnej dzwonnicy katedralnej mieszczące

planetarium, tzw. Wieżę Kopernika – oczekującą na kolejne prace remontowe, dwie kanonie wewnętrzne z przylegającą basztą kustosza mieszczące bibliotekę, dział dokumentacji, dział sztuki, dział historii astronomii i dział rzemiosła artystycznego i numizmatów, wschodnią część tzw. Nowego Wikariatu mieszczącą pracownie i magazyny oraz mieszkania pracownicze, Bramę Południową mieszczącą letni punkt informacji turystycznej i kasę muzealną oraz mieszkania pracownicze. Poza Wzgórzem Katedralnym do muzeum należy: Park Astronomiczny na tzw. Górze Żurawiej (ok. 1,5 km od Fromborka) gdzie znajduje się siedem pawilonów z optycznymi instrumentami astronomicznymi, 3 tarasy obserwacyjne i dwa budynki z salą dydaktyczną, pracowniami i pokojami gościnnymi oraz zespół poszpitalny św. Ducha przy ul. Starej z przyległym ogrodem, w którym prowadzony jest od 1989 r. dział historii medycyny.

Kopie instrumentów astronomicznych Mikołaja Kopernika w Parku Astronomicznym, 2015 r.

Muzeum jest wielodziałowe i posiada następujące działy merytoryczne: sztuki i rzemiosła artystycznego - gromadzący sztukę dawną z terenu Warmii i sztukę współczesną inspirowaną postacią Mikołaja Kopernika oraz Kosmosem, historii astronomii, historii medycyny, edukacji - planetarium i Park Astronomiczny, dokumentacji, biblioteki i starych druków.

Istotnej zmianie uległa ilość i jakość zbiorów muzealnych. W 1948 r. Muzeum posiadało 786 eksponatów, w tym wiele kopii i depozytów. W ciągu 70 lat działalności przybyło około 4200 eksponatów. Średnio w ciągu roku przybywało ich ponad 70, jednak zdecydowanie więcej od połowy lat 70-tych XX w. Zbiory muzealne w dn. 31.12.2017 r. obejmowały 4980 pozycji inwentarzowych, z tego na wystawach znajdowało się ich około 35% .

Podstawą zbiorów fromborskich są kopernikana. Choć niewiele jest zabytków oryginalnych z epoki. Podobnie jak na początku istnienia Muzeum są to głównie kopie lub rekonstrukcje.

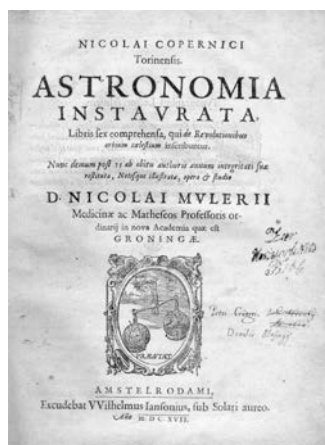

Kopia obrazu Jana Matejki Astronom Kopernik, czyli rozmowa z Bogiem, 1948 r.

Ekspozycja pt. Gabinet uczzonego doby renesansu, 2014 r.

Do oryginalnych zabytków należą starodruki, w tym praca Kopernika „O bokach i kątach trójkąta” z 1542 roku oraz drugie i trzecie wydanie *De revolutionibus*. Większość z kopernikanów prezentowana jest na stałej ekspozycji: *Mikołaj Kopernik – życie i dzieło* w dawnym pałacu biskupim na Wzgórzu Katedralnym.

Drugie i trzecie wydanie De revolutionibus Mikołaja Kopernika ze zbiorów muzeum

Oprócz kopernikanów Muzeum gromadzi zabytki archeologiczne z wykopalisk fromborskich. Podstawą jest zespół zabytków przekazanych przez Instytut Historii Kultury Materialnej PAN w Warszawie, owoc ponad dwudziestoletnich (1958-1982) badań archeologicznych we Fromborku. Ekspozaty, w tym bogaty zbiór wyrobów ceramicznych – naczyń, kafli piecowych, pokazywano przez wiele lat na stałej wystawie pt. *Frombork w zabytkach kultury materialnej*, do 2010 r. Wystawę uzupełniały dwa zrekonstruowane, bogato zdobione piece z pierwszej połowy XVIII wieku oraz płyta z brązu z popiersiem Mikołaja Kopernika – jedyny zachowany element pomnika poświęconego wielkiemu fromborskiemu uczonemu, który wzniesiono we Fromborku w 1909 r.

Kufel gliniany z XVI w. i kafel herbowy z XVII w. wykopalisk archeologicznych na Wzgórzu Katedralnym we Fromborku.

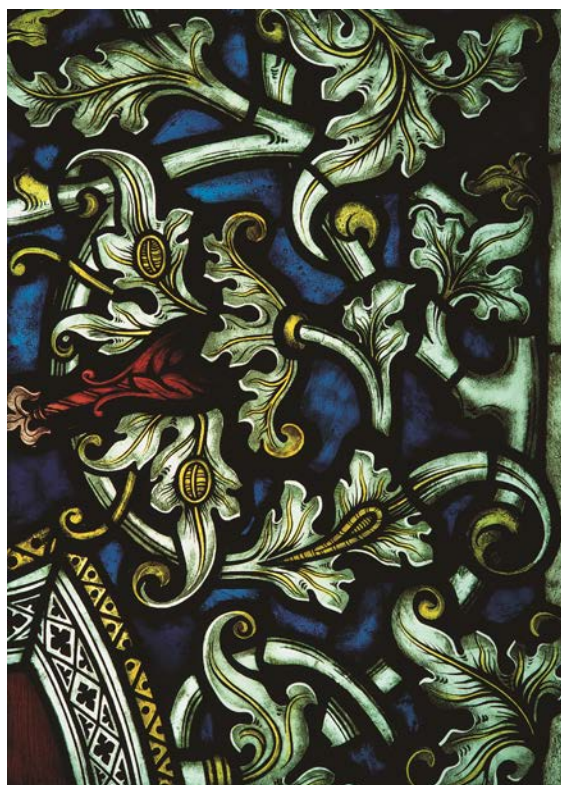
Muzeum posiada okazały zbiór numizmatów, w tym niemal wszystkie medale kopernikowskie. Podstawą kolekcji jest zbiór medali zakupionych od kolekcjonera warszawskiego Zygmunta Hampla w 1978 r. Znalazły się w niej między innymi

pierwsze medale poświęcone Mikołajowi. W zbiorze numizmatów znajdują się także rzadkie egzemplarze monet oraz skarb monet srebrnych z XV-XVI w., znaleziony w Braniewie w 1957 r. Nieco mniej okazała jest kolekcja sztuki. Obejmuje ona poza niewielkim zbiorem rzeźby i malarstwa warmińskiego XVI - XVIII w. i zespołem grafiki dawnej o tematyce astronomicznej, kalendarzowej i medycznej z XVI-XVIII w. głównie sztukę współczesną - malarstwo, grafika, rzeźba, tkanina artystyczna o tematyce kopernikowskiej. Podstawą są prace z tzw. *Spotkań Fromborskich* - plenerów malarskich organizowanych we Fromborku w drugiej połowie lat 70-tych.

Frombork w sztuce współczesnej - prace Zygmunta Bobrowskiego, 1980 r. i Izabelli Podlasieckiej, 1975 r.

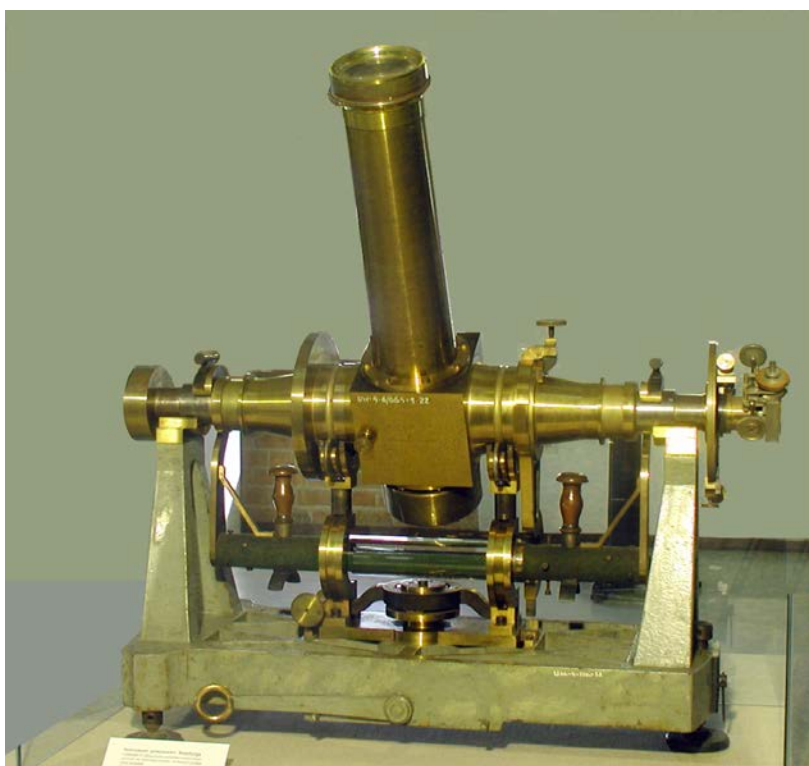
W latach 90-tych ubiegłego wieku zbiory sztuki powiększyły się o kilkadziesiąt kwater witrażowych z katedry fromborskiej, które poddano zabiegom konserwatorskim oraz skrzydła okienne z budynku, w którym do 1945 mieściło się Starostwo Powiatowe, a po 1945 roku Urząd Miasta Braniewa. Część witraży można oglądać na wystawie pt. Witraże fromborskie, czynnej od lutego 1996 r. w przyziemiu dawnego pałacu biskupiego.

Kwaterny witrażowe z katedry fromborskiej, XIX w.

Od końca lat 70-tych XX w. muzeum gromadzi zabytki techniki - przede wszystkim instrumenty astronomiczne oraz w mniejszym stopniu służące geodezji i nawigacji. Stanowią one podstawę działu historii astronomii. W ostatnim 20-leciu zbiory tego działu powiększyły się znacząco, m.in. o kolekcję meteorytów,

astrolabium, zegary słoneczne zbiór zabytkowych instrumentów optycznych. Pozyskane meteoryty pokazywane są na stałej ekspozycji w holu planetarium a instrumentarium geodezyjne w dawnym pałacu biskupim. Pozyskane zabytkowe teleskopy znajdują się obecnie w pawilonach wybudowanego niedawno Parku Astronomicznego.

Zegar słoneczny z XVIII w. i instrument łamany Bamberg z XIX w. – ze zbiorów muzeum

Od drugiej połowy lat 80-tych XX w. dla budowanego wówczas działu w szpitalu św. Ducha Muzeum gromadzi eksponaty dotyczące historii medycyny. Obecnie w skład zbioru medycznego liczącego około 400 eksponatów z okresu od XVI w. do początków XX w. wchodzi bogata kolekcja naczyń aptekarskich, sprzęty i narzędzia medyczne oraz aptekarskie - głównie z najbliższego regionu oraz modele anatomiczne. Część z nich pokazywana jest na ekspozycji pt. Ze zbiorów działu historii medycyny w nawach bocznych zespołu poszpitalnego. Wystawę

uzupełniają bogate zbiory medyczne biblioteki muzealnej – starodruki, rękopiśmienne recepty i wypisy leków, grafika dawna o tematyce medycznej.

Zespół poszpitalny św. Ducha we Fromborku

Niezwykłe cenne zbiory znajdują się w bibliotece muzealnej. Bez zgromadzonego księgozbioru, wobec oddalenia od ośrodków naukowych i akademickich, w tym dużych bibliotek, niemożliwe byłyby badania i opracowania dotyczące historii regionu, historii nauki, zwłaszcza astronomii i medycyny czy też gromadzonych zabytków. Pierwsze zbiory biblioteczne z lat 1948/49 liczyły zaledwie 340 pozycji, z tego w 1948 r. odnotowano 27 starodruków. Obecnie w bibliotece znajdują się ponad 10.000 pozycji inwentarzowych druków zwartych nowych, ponad 800 starodruków, około 200 rękopisów i liczne inne zbiory specjalne – bogaty zbiór grafiki dawnej oraz zbiory kartograficzne.

Mapy z czasów Kopernika – nieba północnego, Prus Królewskich

W ciągu pierwszych 20 lat istnienia Muzeum prezentowana była jedna wystawa stała poświęcona Mikołajowi Kopernikowi. Tylko sporadycznie, głównie z powodu braku sal ekspozycyjnych, pokazywano wystawy czasowe - dopiero jednak od końca lat 50-tych XX w. Muzeum uczestniczyło w tym czasie także w przygotowaniu kilku kopernikowskich wystaw objazdowych. Sytuacja uległa zmianie dopiero w latach 70-tych, kiedy odbudowa budynków na Wzgórzu Katedralnym pozwoliła na uruchomienie nowych sal wystawowych i przybyło szereg nowych ciekawych eksponatów.

Wtedy też rozbudowano wystawy stałe - kopernikowską i z dziejów astronomii, rozpoczęto cykle wystawiennicze sztuki współczesnej. Duże sukcesy wystawiennicze osiągnęło Muzeum w latach 80-tych, uzyskując w tej dziedzinie szereg nagród regionalnych i ogólnopolskich. W 1983 r. czołowe miejsce w muzealnym konkursie na najciekawsze wydarzenie roku uzyskała wystawa *Niebo widziane z Ziemi*, w 1984 r. podobnie oceniono wystawę *Jan Heweliusz*,

w 1985 r. wyróżniono w ww. konkursie wystawę pt. *Komety*, a w 1986 r. wystawa *Mikołaj Kopernik jako lekarz. XVI-wieczna wiedza medyczna* została uznana za najciekawsze wydarzenie roku muzealnego.

Fragment wystawy pt. Jan Heweliusz, 1983 r.

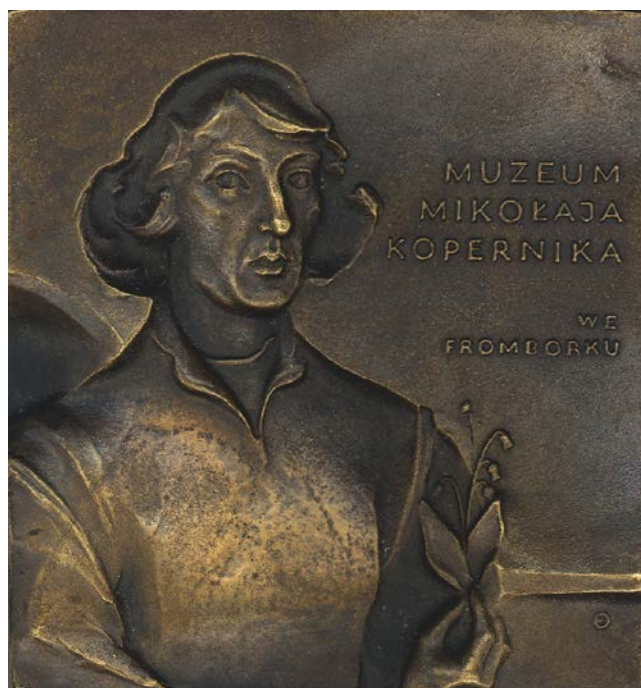
Działo się to wszystko za kierownictwa Tadeusza Piaskowskiego, który pełnił funkcję dyrektora muzeum w latach 1978-1988. Pomimo wielu trudności, kryzysu, kłopotów, ogólnego niepokoju a nawet prześladowań jakie niosły lata 80-te udało mu się, dzięki stworzeniu odpowiednich, sprzyjających i niezapomnianych warunków pracy pobudzić załogę do wzmożonej aktywności.

Tadeusz Piaskowski z małżonką na otwarciu wystawy prac Andrzeja Graczykowskiego, 1988 r.

W sumie w latach 1970-2017 przygotowano i udostępniono 240 wystaw czasowych, średnio 5 wystaw rocznie.

W ciągu 70 lat istnienia Muzeum wydało 65 publikacji, w tym 25 katalogów wystaw, a oprócz tego 4 medale i 22 grafiki okolicznościowe, liczne informatory i składanki, 12 plakatów, 22 znaki graficzne, wydano też trzy płyty kompaktowe z muzyką organową.

Medal kopernikowski, Ewa Olszewska-Borys, 1989 r. oraz jeden z plakatów - 50.lat Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku

Jedną z zupełnie wyjątkowych w polskim muzealnictwie specjalnością fromborskiej placówki jest praca edukacyjna w dziedzinie astronomii. Służy temu planetarium działające od 1973 r. w przyziemiu dawnej dzwonnicy katedralnej. Na kopule sztucznego nieba o średnicy 8 m, przy pomocy aparatury ZKP-2 firmy

Zeiss, wyświetlane są obrazy ciał niebieskich widocznych z dowolnej szerokości geograficznej, pory dnia i roku. W ciągu 45 lat pracy muzealnego planetarium odbyło się ponad 46.000 seansów, średnio ok. 1000 seansów rocznie, które obejrzało około 2.300.000 osób, średnio około 40.000 osób w ciągu roku. Jeśli dodamy, że sala planetarium może pomieścić jednorazowo około 80 osób, a od kilku lat raptem 50 to liczba ta wyda się jeszcze bardziej imponująca.

W sumie, przez cały okres działalności planetarium przygotowało 80 tytułów seansów oraz wiele trudnych do zliczenia prezentacji dydaktycznych dla szkół.

Wnętrza muzealnego planetarium

Od 1981 r. pracę planetarium wspierało obserwatorium astronomiczne na tzw. Górze Żurawiej. Znajdował się tam początkowo jeden pawilon ze sprzętem do obserwacji astronomicznych oraz budynek z pracowniami. Obecnie, po rozbudowie dzięki funduszom europejskim i wsparciu Województwa Warmińsko-Mazurskiego w latach 2013-2016 na Górze Żurawiej działa Park Astronomiczny z 7 pawilonami obserwacyjnymi, trzema tarasami na instrumenty oraz dwoma połączonymi budynkami z pomieszczeniem recepcyjnym salą dydaktyczną, pracowniami i pokojami gościnnymi.

Pawilon z współczesnym teleskopem firmy Uniwersał oraz luneta firmy Sendtner z XIX w.

Dla szczególnie zainteresowanych miłośników astronomii od 1978 r. organizowano letnie akcje oświatowe pt. Wakacje w Planetarium i Obserwatorium. Pracownicy działu Planetarium i Obserwatorium opublikowali szereg artykułów popularno-naukowych w miesięcznikach; *Wiedza i Życie*, *Urania*, kierownik działu przez wiele lat redagował biuletyn *Meteoryt*, wydawany przez Olsztyńskie Planetarium i Sekcję Meteorów i Meteorytów PTMA. Od początku swego istnienia Planetarium udzielało informacji astronomicznych miłośnikom astronomii w całym kraju - bezpośrednio lub korespondencyjnie, przygotowywało i prowadziło szeroką działalność odczytową, nie tylko we Fromborku ale też w innych ośrodkach.

Park Astronomiczny, 2015 r.

Nie tylko miłośnicy astronomii odwiedzają fromborskie muzeum. Ponad 700-letnie dzieje miasteczka pozostawiły rozliczne ślady. Odkrywają je co roku nowe rzesze turystów. Przyciąga unikalna architektura zespołu katedralnego i bogata historia.

Fragment Wzgórza Katedralnego, 2015 r.

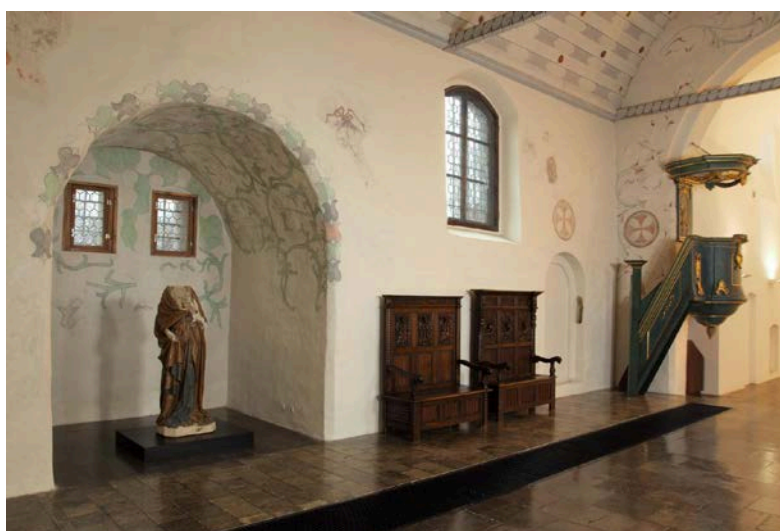
W ciągu 70 lat Muzeum odwiedziło prawie 9 milionów ludzi, najmniej w 1948 r. - 873 osoby, najwięcej w 1977 r. - 275.464 osoby. Średnio w ciągu roku przybywało ok. 130.000 osób. W ostatnich latach . średnio rocznie Muzeum odwiedzało około 125 000 osób.

Powyższe osiągnięcia Muzeum zawdzięcza stabilnej i w swym trzonie podstawowym w pełni profesjonalnej kadrze. W 1948 r. Muzeum zatrudniało 5 osób, w tym jednego pracownika merytorycznego - kierownika placówki. Tak było, w zasadzie bez większych zmian, aż do końca lat 60-tych. Dopiero odbudowa pałacu biskupiego i uruchomienie nowych sal wystawowych, powstanie muzealnego planetarium oraz nowe mieszkania pracownicze spowodowało wzrost zatrudnienia i zwiększyło kadrę merytoryczną instytucji. W 1978 r. Muzeum zatrudniało już 23 osoby, w tym 7 osób kadry merytorycznej z wykształceniem wyższym, w 1988 r. analogicznie 34 i 7. W latach 90-tych w Muzeum pracowało średnio ok. 40 osób, a kadrę merytoryczną z wyższym wykształceniem tworzyło 9 osób. Obecnie Muzeum zatrudnia 40 osoby a kadrę merytoryczną tworzy 13 osób.

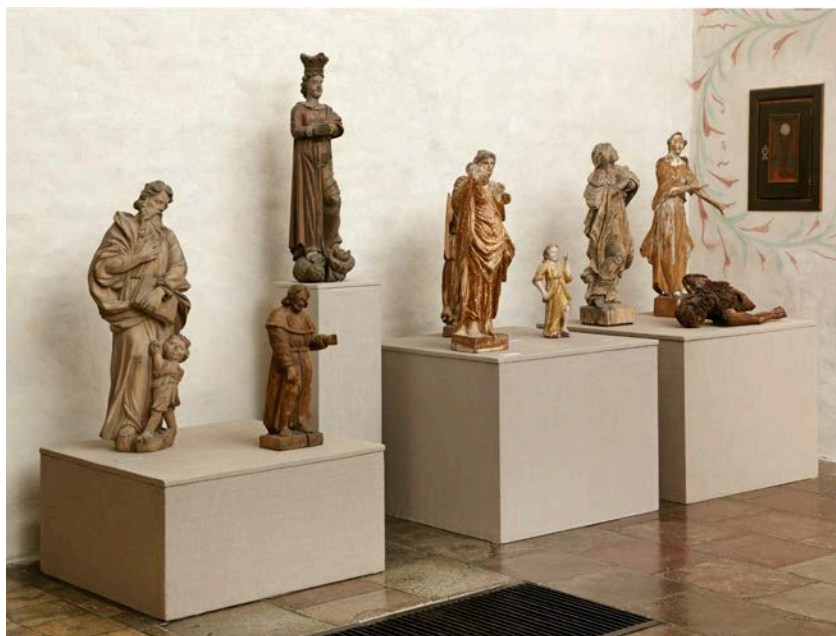
Pewna stabilizacja zatrudnienia i brak istotnych zmian w kadrze merytorycznej pozwolił, pomimo olbrzymich trudności finansowych na zrealizowanie w ostatnim okresie wielu nowych przedsięwzięć.

We wrześniu 1989 r. Muzeum przejęło obiekt dawnego szpitala św. Ducha we Fromborku na dział historii medycyny. W następnym roku rozpoczęto adaptację tego obiektu na potrzeby muzealne, a także porządkowanie i zagospodarowanie jego otoczenia, z przeznaczeniem na ogród botaniczny. Prace te kontynuowano również w latach 1991-1992 a następnie przerwano ze względu na brak funduszy i toczący się proces rewindykacji kościelnych. Ostatecznie w latach 90-tych XX w. zagospodarowano tereny przewidziane na ogród botaniczny wybudowano domek

ogrodnika, a w 2006 r. zakończono prace konserwatorskie przy średniowiecznej dekoracji malarskiej w kaplicy św. Anny. Jednak zespół poszpitalny nie jest nadal w pełni przystosowany do celów muzealnych, brak odpowiedniego zaplecza magazynowego i nowoczesnego, bezpiecznych etalażu. Pomimo to udaje się udostępniać gromadzone od połowy lat 80-tych zbiory z zakresu historii medycyny, liczące obecnie wraz ze starodrukami ok. 600 eksponatów. W ostatnich latach towarzyszy im warmińska rzeźba i malarstwo XVII-XVIII w., nb. wszystkie prezentowane eksponaty poddano wcześniej zabiegom konserwatorskim.

Średniowieczne malowidła ściennie w kaplicy św. Anny w zespole poszpitalnym św. Ducha – stan po konserwacji

Fragment wystawy w zespole poszpitalnym św. Ducha we Fromborku

W 1991 r., na podstawie umowy z proboszczem katedralnym, przejęto nadzór nad ruchem turystycznym w katedrze fromborskiej. Ta współpraca, mniemamy, że korzystna dla obu stron trwała do 2010 r.

W 1993 r., decyzją Komisji Majątkowej działającej na podstawie ustawy z 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej obiekty i tereny użytkowane przez Muzeum na Wzgórzu Katedralnym zostały przekazane Warmińskiej Kapitulie Metropolitalnej we Fromborku. Jednocześnie Komisja Majątkowa ustanowiła na rzecz Muzeum prawo nieodpłatnego użytkowania dotychczas zajmowanych obiektów na okres 25 lat.

Od 1999 r. Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku jest instytucją kultury wojewódzkiego, warmińsko-mazurskiego samorządu terytorialnego. Od tego czasu pogorszyły się warunki finansowe instytucji. Pomimo to w latach 1999-2002 wykonano na Wzgórzu Katedralnym szereg prac remontowych. Między innymi odnowiono i unowocześniono sanitariaty publiczne oraz wyremontowano elewację dawnego pałacu biskupiego, kanonii wewnętrznych i Szpitala św. Ducha. Odkryto

się to w okresie znacznych ograniczeń finansowych, głównie ze środków własnych i dlatego należy to uznać za duże osiągnięcie.

Odnowione kanonie wewnętrzne na Wzgórzu Katedralnym, 2003 r.

W połowie 2000 r. Muzeum zostało zaproszone do projektu pt. *World View Network* (Nauka a obraz świata), działającego w ramach międzynarodowego programu „Kultura 2000”, finansowanego przez Unię Europejską. Projekt z dziedziny historii astronomii dotyczy pięciu wielkich astronomów nowożytnej Europy (Mikołaja Kopernika, Tychona de Brahe, Galileusza, Jana Keplera, Izaaka Newtona) i zakłada szeroką współpracę pomiędzy: Departamentem Kultury miasta Landskrona i Muzeum Tychona de Brahe na wyspie Hven (Szwecja), Muzeum Historii Nauki we Florencji (Włochy), Narodowym Muzeum Techniki w Pradze (Czechy), Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku (Polska), National Trust i Woolsthorpe Manor (Wielka Brytania). Blisko czteroletnia współpraca obejmowała cztery wspólne programy działań: utworzenie inwentarza pamiątek historycznych i artystycznych po pięciu uczonych, opracowanie projektu rozwoju

każdego muzeum, uczestniczącego w programie, stworzenie stron internetowych prezentujących krótką historię rozwoju poglądów na budowę świata, postacie pięciu astronomów oraz poświęcone im muzea i ich współpracę, przygotowanie wystawy objazdowej pt. *Machina Mundi* (gościła we Fromborku w 2005 r.). Oprócz wspólnych działań każda z zaangażowanych instytucji realizowała własny projekt lokalny, zwany narodowym. Polski projekt składa się z dwóch części. Pierwsza z nich to rozbudowa istniejącego od 1981 r. obserwatorium astronomicznego na tak zwanej Górze Żurawiej. W efekcie tych działań wybudowano m.in. nowy pawilon obserwacyjny zwieńczony kopułą i zamontowano w nim teleskop zwierciadlany o średnicy lustra głównego 660 mm - największy teleskop optyczny w Polsce.

Drugą część natomiast stanowiła wystawa, która była rozszerzeniem istniejącej ekspozycji kopernikowskiej, poświęcona rozwojowi wiedzy na temat układu słonecznego i budowy wszechświata. Od czerwca 2004 r. do połowy 2005 r. wystawa pt. *Od Kopernika do Newtona* była prezentowana w pałacu biskupim na Wzgórzu Katedralnym.

Logo projektu pt. *World View Network* oraz fragment wystawy pt. *Od Kopernika do Newtona*, 2004 r.

W styczniu 2009 r. władze kościelne oznajmiły, że planują w niedalekiej przyszłości utworzenie na Wzgórzu Katedralnym Muzeum diecezjalnego, w części obiektów użytkowanych przez Muzeum. W październiku tego roku podjęto działania zmierzające do jego utworzenia, a w marcu 2010 r. nowo powołany dyrektor tej placówki oraz diecezjalny konserwator zabytków zwrócił się do Muzeum z propozycją konkretnej współpracy i udostępnienia jednego poziomu w pałacu biskupim na wspólne przedsięwzięcia mające na celu ekspozycje sztuki sakralnej. Podjęta wkrótce współpraca zaowocowała szeregiem ciekawymi i wyjątkowymi ekspozycjami. W lipcu 2010 r. otwarto, w obecności całego Episkopatu Polski, wystawę pt. *Fundacje Kanoników Warmińskiej Kapituły Katedralnej*, która uzyskała wiele pochlebnych recenzji, a w rok później wyjątkową ekspozycję pt. *Boska medycyna i niebiescy uzdrowiciele*, która połączyła prezentację z dziejów historii medycyny ze sztuką sakralną z terenu Warmii i Mazur. Kolejnymi dużymi wystawami były *Mors ianua vitae*. *Chrześcijańskie obyczaje pogrzebowe*; *Fides-ratio-ars. Skarby Warmii i Mazur*; oraz ostatnio *Cóż jest świat ... szachownica? Agelusy i demony w sztuce chrześcijańskiej*.

*Fragmenty wystaw: Boska medycyna i niebiescy uzdrowiciel, 2011 r., Mors ianua vitae.
Chrześcijańskie obyczaje pogrzebowe, 2014 r.*

W latach 2013 - 2016, w ramach Projektu Europejskiego Funduszu Rybackiego z Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013” rozbudowano obserwatorium astronomiczne w Parku Astronomicznym poprzez budowę nowych pawilonów obserwacyjnych, przeznaczonych dla zabytkowych instrumentów astronomicznych., wykonano rekonstrukcje instrumentarium Mikołaja Kopernika oraz XVII-wiecznych lunet, tzw. kaliskich. Wybudowano też nowy budynek z salą recepcyjną i dydaktyczną, utwardzono drogę dojazdową, wybudowano parking z zatoką autobusową i oświetlenie terenu.

Budynki z pracowniami w Parku Astronomicznym, 2015 r.

W styczniu bieżącego roku wygasły postanowienia Komisji Majątkowej z 1993 r. 15 czerwca 2018 r. Województwo Warmińsko-Mazurskie podpisało z Archidiecezją Warmińską i Warmińską Kapitułą Katedralną porozumienie intencyjne o użyczeniu na rzecz Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku nieruchomości na Wzgórzu Katedralnym oraz współpracy i realizacji wspólnych działań. Załącznikiem do ww. porozumienia jest umowa użytkowania nieruchomości pomiędzy Muzeum a Warmińską Kapitułą podpisana w dniu 28 czerwca 2018 r. Na mocy ww. umowy Muzeum nieodpłatnie użytkować będzie do 2033 r. wybrane budynki na Wzgórzu Katedralnym: Dawny Pałac Biskupi, Bramę Południową bez jednego pomieszczenia, wyodrębnioną wschodnią część tzw.

Nowego Wikariatu, pomieszczenia w przyziemiu dawnej dzwonnicy katedralnej mieszczące muzealne planetarium, Wieżę Kopernika, Kanonię wewnętrzną, Dom Kustosza, Basztę Północną.

W najbliższych latach Muzeum będzie nadal zabiegało o dobre stosunki i współpracę z nowo powołanym Muzeum Pomnika Historii – „Frombork Zespół Katedralny” w zakresie prac naukowo-badawczych i wystawienniczych dotyczących dziedzictwa kulturowego Warmii.

Na koniec warto powiedzieć, że od samego początku istnienia instytucji, która jest głównym czynnikiem rozwoju miasta Fromborka i jego szansą w przyszłości, dążono do tego aby to miejsce było świątynią nauki i sztuki, założoną i rozwijaną w hołdzie dla największego uczonego nowożytnej Europy – twórcy obecnego obrazu świata.

Henryk Szkop

